

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
- HUKUK BÖLÜMÜ
ESAS NO : 1997/59
KARAR NO : 1997/57

ÖZET: Şehit yetim aylığı bağlanması için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : Ümmü (Sarıkaya) Çelik
Davalı : T.C.Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili : Av. Muammer Gökçöl

O L A Y ; Davacı, Acıpayam Askerlik Şubesi künye kaydına göre babası Himmet oğlu 1294 doğumlu Abdi'nin, piyade neferi olarak 25 Temmuz 1330 tarihinde Karaağaç Seyyar Jandarmasına sevk edildiği ve 1332 tarihli tahriratı üzerine şerh ile seferberlikten beri hayatı mematının meçhul olduğunu ileri sürerek, kendisine şehit yetim aylığı bağlanması için davalı idareye yaptığı başvurunun, nüfus kaydında ölüm sebebi belli olmadığı gibi künye kaydında da gaipliği köy ihtiyar heyeti ve muhtar tasdiki ile Askerlik Şubesine bildirildiği ve köyüne geldikten sonra 19.8.1928 tarihinde öldüğü anlaşılan babasının gaip veya şehit olarak kabulüne ve yetim aylığı bağlanmasına imkan bulunmadığı gerekçesiyle reddine ilişkin 23.5.1996 günlü işlemin iptali ile başvuru tarihinden itibaren tahakkuk ettirilecek şehit yetim aylıklarının kendisine ödenmesine hükmedilmesi istemiyle 7.6.1996 tarihinde genel idari yargı yerine dava açmıştır.

Davalı idare tarafından verilen savunmada, davanın görüm ve çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevli olduğu yolunda yapılan itiraz üzerine,

ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ; 12.3.1997 gün ve E.1996/678 sayılı ile, davacının babası asker kişi ise de davacı asker kişi olmadığından dava konusu işlemin, asker kişiyi ilgilendirmediği ve askeri hizmete ilişkin bulunmadığı; bu durum karşısında, olayda AYİM'nin bir davaya bakabilmesi için, 1602 sayılı Yasanın değişik 20. maddesinde öngörülen koşullar gerçekleşmediğinden davanın çözümünün genel idari yargının görevine girmediği gerekçesiyle, davalı idarenin görev itirazını reddederek görevlilik kararı vermiştir.

Davalı idarece süresi içinde verilen 12.5.1997 günlü dilekçe üzerine dava dosyası Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcılığına gönderilmiştir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı, davacının babasının şehit ya da gaip olması durumu askeri hizmetle ilgili askeri birlik ve kurumlarda tutulan kayıtlar dikkate alınarak belirlendiğinden bunun sonucunda tesis edilen işlemin askeri hizmete ilişkin bulunduğu; diğer taraf

tan Uyuşmazlık Mahkemesince de kabul gördüğü gibi "asker olan babaya tebaan" yapılan başvuru üzerine tesis edilen işlemlerde davacının asker kişi olması koşulunun aranmayacağı; dolayısıyla olayda, Anayasanın 157. ve 1602 sayılı Yasanın değişik 20. maddelerinde, AYİM'in bir davaya bakabilmesi için öngörülen koşulların birlikte gerçekleştiğinin anlaşıldığı ve davanın çözüm yerinin AYİM olduğu sonucuna vararak, 2247 sayılı Yasanın 10. maddesi uyarınca olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması yolundaki 24.10.1997 günlü, 1997/115 sayılı düşünce yazısıyla birlikte dosyayı Uyuşmazlık Mahkemesine göndermiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı tarafından, 2247 sayılı Yasanın 13. maddesinin üçüncü fıkrasına göre düşüncesinin istenilmesi üzerine Danıştay Başsavcısınınca; uyuşmazlığın çözümünde, dava konusu işlemin niteliğinin saptanmasında değerlendirilen askeri hizmet kriterlerinden hiçbirinin gözönüne alınmayacağına açık olduğu; olayda şehitlik kavramına ilişkin bir tartışma bulunmadığı; dolayısıyla, uyuşmazlığın çözümünün mevcut nüfus ve askerlik kayıtlarına göre davacının babasının şehit sayılıp sayılmayacağına tespitine bağlı bulunduğu; dava konusu işlemin, asker kişi hakkında tesis edilmiş olmakla beraber askeri hizmete ilişkin bulunmaması nedeniyle 1602 sayılı Yasanın değişik 20. maddesinde AYİM'in bir davaya bakabilmesi için öngörülen koşullar birlikte gerçekleşmediğinden İdare Mahkemesinin görevli olduğu davada, AYİM Başsavcılığının olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması isteminin reddi gerekeceği yolunda verilen 4.11.1997 günlü, 1997/21 sayılı düşünce yazısı dosyaya konulmuştur.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün Selçuk Tüzün'ün Başkanlığında, O.Hulusi Mustafaoğlu, Ülkü Aydın, Nursel Aymakoğlu, Zafer Kantarcıoğlu, Dr. Erol Alpar ve Halit Karabulut'un katılımlarıyla yapılan 17.11.1997 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa Yeğenoğlu'nun davanın çözümünde askeri idari yargı yeri görevli olduğundan AYİM Başsavcılığının başvurusunun kabulü gerektiği yolundaki raporu ile AYİM Başsavcısının, davanın çözümünde askeri idari yargı yerinin görevli olduğuna ve bu nedenle olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve Danıştay Başsavcısının, davanın görüm ve çözümünde genel idari yargı görevli olduğundan başvurunun reddi gerektiğine ilişkin düşünce yazıları ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Danıştay Savcısı Tülin Özdemir ile AYİM Savcısı Ayhan Akarsu'nun yazılı düşünceler doğrultusundaki açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

.../...

Dava, Askerlik Şubesi künye kaydına göre seferberlikten beri hayat memnatının meçhul olduğunu ileri sürdüğü babasından dolayı ken disine şehit yetim aylığı bağlanması için başvuruda bulunan davacının, isteğinin reddine ilişkin işlemin iptali ile başvuru tarihinden itibaren tahakkuk ettirilecek şehit yetim aylıklarının ödenmesine hükmedilmesi istemiyle açılmıştır.

Anayasanın 157. maddesinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyumsuzlukların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu, ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyumsuzluklarda ilgilinin asker kişisi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 20.7.1972 günlü ve 1602 sayılı Yasanın 25.12.1981 günlü ve 2568 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesinde de aynı hüküm yer almıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" şartlarının birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır.

1602 sayılı Yasa'nın değişik 20. maddesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan, subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

İdari işlemin, görevli yargı yerinin tespiti yönünden "askeri hizmete ilişkin" olup olmadığının saptanabilmesi için işlemin konusuna bakılması gerekmektedir. Eğer idari işlem askeri gereklere askeri usul ve yöntem ve askeri hizmete göre tesis edilmiş ise bu işlemin askeri nitelikte olduğu kabul edilmelidir. İşlem, askeri olmayan bir makam tarafından tesis edilmiş olsa bile durum değişmemekte, menfaati ihlal edilen asker kişinin açtığı davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir.

Uyumsuzluğa konu edilen davada, davacı anılan 20. maddede sayılan asker kişilerden değil ise de; esasen, dava konusu işlemin, davacının statüsüyle ilgili olmaksızın asker kişi tanımına giren babasının durumunun, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 64. ve 79. maddelerinde öngörülen koşullara göre değerlendirilerek tesis edilmiş olması karşısında, şehit yetim aylığı bağlanıp bağlanamayacağına ilişkin işlemlerin "asker kişiyi ilgilendirme" koşulunu taşıdığına kabulü gerekmektedir.

Davacı, babasının seferberlikten beri hayat mematinin meçhul olduğunu ileri sürmekte; davalı Kurum ise, ölüm sebebi belli olmayan kayıtlara göre babasının şehit veya gaip olarak kabul edilemeyeceğini savunmaktadır.

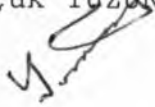
5434 sayılı Yasanın 64. maddesindeki "Harp Malulü" tanımında yer alan unsurlarda, askeri gereklere, askeri usul ve yönteme göre yürütülen askeri hizmetlere işaret edilmekte; 79. maddede de, bu hizmetler yürütülmesi sırasında şehit olduğunun ilgili kayıtlarda kanıtlanması koşulu aranmaktadır.

Buna göre, davacının babasının şehit olup olmadığına ilişkin bulunan anlaşmazlığın, askeri gerekler, askeri usul ve yöntem gözönüne alınarak çözümlenecek olması karşısında, dava konusu işlemin askeri hizmete ilişkin olduğunda kuşkuya yer bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın çözümü idari yargı düzeninde yer alan Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevine girdiğinden, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcılığının 2247 sayılı Yasanın 10. maddesi ne göre yaptığı başvurunun kabulü ve Ankara 9. İdare Mahkemesinin görevlilik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Anlaşmazlığın niteliğine göre davanın çözümü askeri idari yargının görev alanına girdiğinden, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcılığının başvurusunun kabulü ile, Ankara 9. İdare Mahkemesinin 12.3.1997 günlü, E.1996/678 sayılı görevlilik kararının kaldırılmasına, Üyelerden Zafer Kantarcıoğlu'nun karşı oyu ve oyçokluğuyla, 17.11.1997 gününde kesin olarak karar verildi.

Başkan
Selçuk TÜZÜN

Üye
O.Hulusi Mustafaoğlu

Üye
Nursel Aymakoğlu

Üye
Dr.Erol Alpar

Üye
Ülkü Aydın

Üye
Zafer Kantarcıoğlu

Üye
Halit Karabulut

GA

.AZLIK OYU:

Davacının şehit yetim aylığı bağlanması için Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne yaptığı başvuru, murisi olan babasının şehitliği tevsik edilmediğinden bahisle ret edilmiş bu işlemin iptali için İdare Mahkemesinde açılan davada davalı idarenin görev itirazının reddi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcılığınca 2247 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmış bulunmaktadır.

Şehitlik, maluliyet ve yetim aylıklarının hangi hallerde ve ne gibi belgelerle nasıl bağlanacağı 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununda gösterilmiştir. Söz konusu yasa özel hukuk ilişkilerini değil kamu hukuku ilişkilerini düzenlediğine göre bu yasanın uygulanması sonucu tesis edilen idari işlemlere karşı açılan davalarında idari yargı yerinde görülmesi gerekir.

1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi yasasının 2658 sayılı Kanunla değişik 20. maddesi, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin bulunan işlem ve eylemlerden doğan davaların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görüleceğini hükme bağlamış ve asker kişilerin tanımını yapmıştır. Böylece idari işlemin asker kişiyi ilgilendirmesi ve askeri hizmete ilişkin bulunması koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Davacının şehit yetim aylığı bağlanması istemi Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce ret edilmiş ve idari işlem davacı hakkında tesis edilmiştir. Davacının babası asker kişi ise de davacı asker kişi olmadığından dava Askeri Yüksek İdare Mahkemesince incelenemez.

Davanın konusu da askeri hizmete ilişkin de değildir. Askeri hizmete ilişkin işlemler, asker kişinin askeri yeterlik ve yetenekleri, tutum ve davranışları, askeri geçmişi, hak ve ödevleri gibi durumlarının, askerlik hizmetinin amacı, askeri görev yerlerinin özellikleri, askeri kural ve gelenekler gözönünde tutularak değerlendirilmesi sonucu tesis edilen işlemlerdir. Davacının şehit-yetim aylığı bağlanması isteğinin reddine ilişkin işlem ise, bu hususların hiçbirisini içermemesi nedeniyle askeri hizmete ilişkin bulunmadığından Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülmesi mümkün değildir.

Kaldığı Danıştay Onuncu Dairesinde, şehit yetim aylığına ilişkin davalar görülmekte ve bu konuda Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevli olduğundan bahisle idare mahkemelerince verilen görevsizlik kararları bozulmaktadır. (Danıştay 10. Dairenin E:80-87, K:91-59 sayılı kararı).

Açıklanan nedenlerle, şehit yetim aylığı bağlanması ve birikmiş aylıklarının ödenmesi yolundaki davacı isteğinin reddine ilişkin işleme karşı açılan davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde değil İdari Yargı yerlerinde incelenmesi gerekeceği oyu ile karara katılmıyorum.

Üye

Zafer Kantarcıoğlu

